

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Saarinen, Taina

Title: (Moni)kielisyys korkeakoulutuksessa

Year: 2017

Version:

Please cite the original version:

Saarinen, T. (2017). (Moni)kielisyys korkeakoulutuksessa. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 12.10.2017(Lokakuu). <http://www.kieliverkosto.fi/article/monikielisyys-korkeakoulutuksessa/>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

(Moni)kielisyys korkeakoulutuksessa

Taina Saarinen

Korkeakoulupolitiikkaa tehdään nykyään kansainvälistymisen ja tietoyhteiskunnan nimissä. Molemmat ovat luonteeltaan hyvin kielellistä toimintaa, ja kieli onkin - ainakin potentiaalisesti - korkeakoulutuksessa monella tavalla keskiössä. Kieltä ja kieliä opitaan ja opetetaan, mutta kielellä myös tuotetaan uutta tietoa ja rakennetaan ymmärrystä opetuksesta ja tutkimuksesta. Työelämässä tämä tarkoittaa, että viestintä- ja kielitaidot ovat entistä enemmän avainasemassa, kun työpaikoilla ja ammatillisissa tilanteissa tuotetaan yhteistä ymmärrystä ja uutta osaamista. Monikielisyys korkeakoulutuksessa ei siis tarkoita pelkästään eri kielten käyttöä, vaikka tämä toki on oleellinen osa monikielisyyttä. Yhtä lailla on tärkeää tarkastella, mitä kieliä käytetään ja miten niitä käytetään. Kiel(t)enkäytöllä tuotetaan paitsi uutta tietoa ja yhteistä ymmärrystä, myös hierarkioita ja valtakäytänteitä. Kenen kieli on tärkeä ja merkityksellinen?

Kansainvälistymisen järjestelmällinen kehittäminen 1990-luvulta lähtien on käynnistänyt suomalaisissa yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa kielipolitiikkojen laatimisen 2000-luvulla. Vaikka kielipolitiikkaa tehdään enenevästi muodollisten kielipolitiikkojen ja -strategioiden avulla, niin korkeakoulujen kielipolitiikkaa muokkaavat tosiasiasa myös monet muut käytänteet, joita ei nimetä kielipoliittiseksi toiminnaksi. Esimerkiksi maahanmuutto-, työmarkkina- ja elinkeinopolitiikka luovat niitä reunaehtoja, jotka vaikuttavat myös kiel(t)en käyttöön ja opiskeluun. Tämä kielipolitiikan monipaikkaisuus onkin tehtävä näkyväksi. Muuten politiikka saattaa näyttää satunnaiselta ja jopa epäonnistuneelta, kun esimerkiksi korkeakoulujen kielenopetukseen vaikuttavat päätökset ovat ristiriidassa vaikkapa maahanmuuttopolitiikan tarpeiden kanssa.

Tämä *Kieli, koulutus ja yhteiskunta* -verkkolehden teemanumero keskittyy kieliin ja (moni-)kielisyyteen korkeakouluissa. Artikkelien kirjoittajat ovat yliopistoista ja ammattikorkeakouluista. Tematiikka kattaa korkeakoulujen kansainvälistymisen, maahanmuuton, työelämän tarpeiden, kieli- ja viestintäopetuksen kehittämisen sekä yliopistojen kielipolitiikan aiheita.

Tässä numerossa on kahdeksan artikkelia ja yksi kirja-arvio.

Heidi Vaarala ja Erja Kyckling kysyvät artikkelissaan, onko vanha jaottelu kotimaisiin ja kansainvälisiin opiskelijoihin enää ajankohtainen. Opiskelijat tulevat korkeakouluopintoihin mitä moninaisimmin kieli- ja koulutustaustoin ja liikkuvuuden syin. Nämä eivät mahdu ahtaaseen käsitykseen kansainvälisestä opiskelijasta lyhytaikaisena, opiskelun vuoksi Suomeen väliaikaisesti tulevana vierailijana. Tämä vaikuttaa siihen, miten kansainväliset koulutusohjelmat jatkossa järjestetään ja kenelle ne suunnataan. Millä tavoin monikielisyys voisi toimia luonnollisena lähtökohtana korkeakoulutuksen kehittämisessä?

Inkeri Lehtimaja jatkaa kansainvälisen liikkuvuuden tematiikkaa maahanmuuton näkökulmasta. Hän esittää, että vaikka korkeakoulutetun maahanmuuttajan työkieli olisi englanti, tällä pitäisi silti olla oikeus oppia suomea. Vaikka monissa työtehtävissä ei tarvitakaan suomen kielen taitoa, kielitaidosta on monenlaista hyötyä yksilölle ja yhteiskunnalle. Korkeakoulujen tehtäväksi jää tarjota tietoa kieliopinnoista, eri tasoisia kursseja sekä kannustava ja kielenoppimista tukeva työyhteisö.

Sabine Ylönen problematisoi artikkelissaan yliopistojen henkilökunnan kieliasenteita ja kieli-ideologioita. Perinteinen monikielisyys ihanne on uuden korkeakoulupolitiikan puristuksessa, kun yliopistojen rahoitus- ja palkitsemismekanismi suosivat englanniksi tuotettuja tuloksia. Yliopiston henkilöstö suhtautuu kuitenkin myönteisesti eri kielten käyttöön akateemisissa yhteyksissä. Ylönen perää yliopistoilta konkreettisia monikielisyttä tukevia päätöksiä, jotta tämä myönteinen asenne ei häviä.

Jenny Sylvén tarkastelee väitöstutkimuksensa pohjalta ruotsin nykyistä asemaa kaksikielisessä Helsingin yliopistossa. Jotta ruotsia tosiasiallisena vähemmistökielenä voidaan käyttää, kielenkäyttäjillä on oltava riittävä kielitaito vähemmistökielessä, heillä on oltava tilaisuus käyttää kieltä ja heidän on haluttava käyttää sitä. Sylvénin tutkimuksen mukaan ruotsin käyttöä pidetään ruotsinkielisten omana asiana. He joutuvat muistuttamaan yliopistotoimijoita kielellisistä oikeuksistaan ja hakeutuvat helpommin ruotsinkielisen henkilökunnan pakeille. Tämän vuoksi olisi tärkeää, että

ruotsinkielisiä löytyy yliopistohierarkian eri tasoilta.

Antti Hildén ja Peppi Taalas käsittelevät yliopistojen kielikeskuksia ja niihin kohdistuvia haasteita. Kieli- ja viestintäopintojen sijoittaminen kandidaattivaiheeseen tukkii opiskelijoiden tutkinnot. Opiskelijoilla kuitenkin näyttäisi olevan kiinnostusta uusien kielten opiskeluun, kun peruskoulussa ja toisella asteella vähän kieliä opiskelleet intoutuvat yliopistoon tullessaan jonottamaan uusien kielten kursseille. Vuorovaikutusosaamisen tarve on myös suuri. Hildén ja Taalas kuuluttavatkin monimuotoisen viestintä- ja kielenopetuksen sekä uudenlaisten opetusmuotojen perään.

Juha Jalkanen jatkaa kielikeskustematiikkaa esittelemällä Jyväskylän yliopiston viestintä- ja kieliopintojen uudistamista. Vaikka nykypäivän työtä tehdään enenevästi monikielisisä, monikulttuurisissa ja monimediaisissa toimintaympäristöissä, tämä ei aina näy kielenopetuksessa: kieliä opetetaan ja opitaan irrallaan sekä toisistaan että muista opinnoista. Jyväskylän kehittämishankkeessa yhteistyökumppanit ovat löytäneet ainelaitoksilta, mikä on auttanut ymmärtämään eri tieteenaloilla ja ammateissa tarvittavaa tekstilaji- ja viestintäosaamista.

Heidi Stenberg, Marianne Autero ja Marita Häkkinen esittelevät artikkelissaan SIMHE-hankkeessa (Supporting Immigrants in Higher Education in Finland) keräämiään kokemuksia kielen merkityksestä korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien ohjaamisessa. Käyttämällä eri kieliä joustavasti saadaan paitsi keskustelut hoidettua, päästään tilanteisesti esimerkiksi harjoittelemaan suomea tai vastaavasti käyttämään maahanmuuttajalle sujuvampaa kieltä, jolloin tämä kokee olevansa puolestaan varmemmalla pohjalla. Kielenkäytössä ja -oppimisessa tunnekokemus on tärkeä.

Sirpa Rajala ja Mervi Takaeilola kuvaavat sairaanhoitajien pätevyitysmkoulutusta, jossa integroitiin ammatillista sisältöä ja suomen kielen opetusta erilaisissa simulaatiotilanteissa. Kielenoppiminen on tilanteista, ja koulutuksella tuotetaan mahdollisimman autenttisia hoitotilanteita ja potilaskohtaamisia. Koulutuksen onnistuminen edellyttää yhteisopettajuutta eli hoitotyön ja kielenopetuksen ammattilaisen yhteistyötä. Kuten kirjoittajat toteavat: paluuta entiseen ei enää ole!

Anneli Airola päättää teemanumeron arviolla Margit Brecklen ja Marleena Rinteen raportista *Yritysviestintä pohjalaismaakuntien ja saksankielisten maiden välillä*. Raportissa käsiteltiin saksan kielen tarvetta pohjalaisyrittäjissä.

Teemanumeron vieraileva päätoimittaja Taina Saarinen on kielikoulutuspolitiikan yliopistotutkija ja korkeakoulupolitiikan dosentti Jyväskylän yliopistossa. Hän on erikoistunut korkeakoulutuksen kansainvälistymisen ja niiden kielipolitiikan teemoihin.